

‘Een beetje vertrouwelijk

Informatiebeveiliging is voor de rechtspraak van groot belang. Immers, de burger moet er niet alleen van op aankunnen dat informatie beschikbaar is en de integriteit ervan gewaarborgd, maar ook dat vertrouwelijke informatie bij de Rechtspraak in goede handen is. De Raad voor de Rechtspraak heeft daarom de afgelopen jaren nieuw beleid ontwikkeld, waarbij informatiebeveiliging onderdeel is geworden van integrale beveiliging. **ARJEN DE KORT**

In een monumentaal pand op de hoek van de Kneuterdijk in Den Haag zetelt de Raad voor de Rechtspraak. De Raad is het overkoepelende bestuursorgaan van de Rechtspraak – bestaande uit negentien rechtbanken, vijf gerechtshoven, de Centrale Raad van Beroep, het College van Beroep voor het Bedrijfsleven – en houdt zich bezig met strategie en beleid. De Raad is onderdeel van de rechterlijke macht, maar valt niet onder het gezag van de minister van Justitie. Dit komt voort uit het principe dat de Rechtspraak onafhankelijk en zelfstandig moet zijn. Deze bijzondere positie is verankerd in de Wet op de rechterlijke organisatie.

Zorg

Het voormalige bankgebouw is op smaakvolle wijze verbouwd, waarbij volop glas is gebruikt – zelfs in de vloer-

ren – waardoor het de transparantie van de organisatie uitstraalt. Tegelijkertijd zijn oorspronkelijke elementen, zoals de kluizen, intact gebleven. Deze zouden met een beetje fantasie symbool kunnen staan voor de degelijke wijze waarop wordt omgegaan met de vaak vertrouwelijke informatie die de rechtspraakorganisatie herbergt. ‘Want waar het bij ons vooral om draait is dat de maatschappij van ons mag verwachten dat wij zorgvuldig omgaan met de informatie waarover wij beschikken’, aldus Cees Tax, landelijk beveiligingsambtenaar (BVA) van de Raad voor de Rechtspraak. Die informatie kan worden verdeeld in geheim, vertrouwelijk en openbaar, waarbij met name de eerste twee categorieën de bijzondere zorg van Tax hebben. ‘Op geheime en vertrouwelijke informatie zijn we extra zuinig, omdat we het zien als maatschappelijk eigendom. Mijn zorg

is dat de burger weet dat die informatie bij ons in goede handen is.’

Integraal

Met een verleden als beveiligingsfunctionaris bij de Rechtbank Amsterdam – aanvankelijk gericht op veiligheid en fysieke beveiliging, maar na studies Informatica en Informatiebeveiliging ook verantwoordelijk voor de informatiebeveiliging – is Tax al zo’n vijftien jaar bekend met de beveiligingsvraagstukken van de Rechtspraak.

‘Toen ik bij de Rechtbank Amsterdam werkte, heb ik die twee functies samengevoegd tot één hoofd veiligheidszaken. Ik merkte dat de werelden van fysieke en informatiebeveiliging steeds meer met elkaar te maken kregen. Het werk dat aan de ICT-kant bleef liggen, moest vaak door de fysieke beveiliging worden opgeknapt. Of neem het beveiligen van een ICT-ruimte, dat is echt een fysieke verantwoordelijkheid. Ten slotte heb ik ook het safety-aspect geadopteerd, want ik had toen al hoge verwachtingen van integrale beveiliging.’

Rechtspraakeigen

Inmiddels is Tax drie jaar werkzaam als BVA voor de Raad. Vanuit deze functie geeft hij zijn ideeën over integrale beveiliging vorm voor de hele Rechtspraak. ‘Toen ik hier begon, ben ik in samenwerking met de beveiligingsfunctionarissen van de rechtbanken nieuw beleid gaan schrijven. Tot dan maakten we al zo’n vijftien jaar gebruik van de expertise en het beleid van het ministerie van Justitie en hebben we ons altijd geconformeerd aan het voor het ministerie geldende Voorschrift Informatie-

Informatiebeveiliging volgens de Raad voor de Rechtspraak:

Het geheel van preventieve, repressieve en herstelmaatregelen, evenals procedures en processen die de beschikbaarheid, vertrouwelijkheid en integriteit van alle vormen van informatie garanderen, met als doel de continuïteit van de informatievoorziening te waarborgen en de eventuele gevolgen van beveiligingsincidenten tot een acceptabel, vooraf bepaald niveau te beperken.

Begripsbepalingen:

- » **Beschikbaarheid:** het zekerstellen dat informatie en essentiële diensten op de juiste momenten en plaats beschikbaar zijn voor gerechtigde gebruikers.
- » **Vertrouwelijkheid:** het beschermen van (gevoelige) informatie tegen ongeautoriseerde kennisname.
- » **Integriteit:** het waarborgen van de correctheid en de volledigheid van informatie, programmatuur, communicatie-, opslag- en verwerkingsapparatuur.
- » **Verantwoordingsplicht (accountability):** het achteraf kunnen verantwoorden van handelingen op, of met, toegangsrechten, gegevens, programmatuur, beveiliging, et cetera.

bestaat niet'

beveiliging Rijksoverheid (VIR). Dat was ons kader. Maar er was geen rechtspraakbeleid, en dat is er de afgelopen drie jaar wel gekomen.' Inmiddels is dat beleid vastgesteld, is er een Handboek Integrale Beveiliging waarin de uitvoeringsmaatregelen zijn gebundeld en de drie hoofdonderwerpen veiligheid, beveiliging en ICT-beveiliging terugkomen. Om deze integrale aanpak geaccepteerd te krijgen, is Tax zoals hij zelf zegt 'van begin af aan nogal drammerig geweest'. Vooral om de mensen die het betreft te doen inzien dat het een efficiëntere en meer toekomstgerichte aanpak is. 'Dat probeer ik de beveiligingsfunctionarissen bij de rechtbanken duidelijk te maken. Dat we zuinig moeten omgaan met belastinggeld en dat één beveiligingsfunctionaris - een professionele vent die zijn directeur op het gebied van integrale beveiliging kan informeren en adviseren - dan voldoende is. Zo wil ik op de langere termijn komen tot een toekomstvaste, integrale beveiligingsfunctionaris.'

Rijkspas

Behalve door zijn eigen gedrevenheid, wordt Tax bij dit proces ook geholpen door praktische ontwikkelingen. 'Een goed voorbeeld is de invoering van de Rijkspas, waarbij fysieke en ICT-beveiliging samenkomen. Dit voorbeeld staat symbool voor integrale beveiliging en aan de hand daarvan kan ik mijn ideeën en beleid uitleggen.'

Maar ook incidenten zoals een rechter

Eduard van der Worp

Cees Tax (landelijk BVA Raad voor de Rechtspraak) is overtuigd van een integrale aanpak van veiligheid, beveiliging en ICT-beveiliging.

werkers. Uitleggen dat iets dus niet een beetje vertrouwelijk is. Nee, het is vertrouwelijk en dan ga je er op de vastgestelde wijze mee om. Dat wil ik zo helder mogelijk, in Nijntje-taal duidelijk maken voor iedereen.'

Bewustwording

Om het nieuwe beleid uit te dragen heeft Tax een landelijke bewustwordingscampagne ontwikkeld. 'Bewustwording is het allerbelangrijkste in beveiliging. Na dertig

De op 1 oktober 2009 gestarte campagne is opgebouwd rond een twee uur durende workshop. Elke workshop start met een film, waarin mensen vanuit de organisatie van hoog tot laag en vanuit Groningen tot Maastricht hun ervaringen met veiligheid vertellen. Tevens vertellen een aantal bestuurders in interviews over het belang van beveiliging, waarmee zij tevens hun *commitment* tonen. 'Op deze wijze laat het bestuur zien dat de campagne door hen wordt gedragen. Door hun voorbeeldfunctie is dat bepalend voor het succes.'

Na de introductiefilm wordt in de workshop uitgelegd wat integrale beveiliging is. Afsluitend wordt van de deelnemers een actieve rol gevraagd en wordt er bijvoorbeeld een risicoanalyse van de betreffende rechtbank ingevuld, of wordt er geoefend met de AED (automatische externe defibrillator) of met een brandblusser.

In de campagne is niet alleen een belangrijke rol weggelegd voor de beveiligingsfunctionarissen, maar ook voor

'Ik wil het beleid in Nijntje-taal duidelijk maken voor iedereen'

die zijn pc of oude dossiers aan de weg zet, helpen Tax zijn beleid uit te dragen. 'Natuurlijk spelen incidenten een rol. Daar leer je van en word je beter van. Het is vooral specificeren wat geheim, vertrouwelijk en openbaar is. Dat transparant maken voor onze mede-

jaar beveiligen weet ik dat 80 procent van de incidenten vanuit de eigen organisatie komt. Vaak door onnadenkendheid, onwetendheid, niet eens bewust. Veiligheid moet bij de mensen dus tussen de oren komen. Zo voorkom je bovendien dat je nog meer maatregelen moet nemen.'

De belangrijkste bedreigingen voor de Rechtspraak:

- » Geweld en agressie jegens procespartijen, bezoekers en medewerkers in en rond gerechtsgebouwen en voor wat betreft medewerkers ook daarbuiten, waarbij familie van medewerkers ook betrokken kan worden, en/of de dreiging daarmee.
- » ICT-gerelateerde dreigingen. Deze dreigingen zijn sterk toegenomen en zullen, mede als gevolg van de te vergroten digitale toegankelijkheid van de rechtspraak, nog verder toenemen. Waar de fysieke beveiliging feitelijk is uitgekristalliseerd, is informatiebeveiliging nog volledig in ontwikkeling. Dit onderwerp behoeft daarom veel aandacht.
- » Beïnvloeding van uitkomsten door informatie (dossiers of delen daarvan) te doen verwijderen/aanvullen of betreffende rechters en gerechtsambtenaren onder druk te zetten (van intimidatie tot bedreiging en chantage).
- » Openbaarmaking van geheime informatie: rechtspraak vindt plaats in het openbaar; dit laat onverlet dat niet alle informatie in alle fasen openbaar is.
- » Vreedzame acties die andere rechtzoekenden belemmeren in de gang naar de rechter.
- » Vernieling.
- » Ontvreemding van bezittingen.

leidinggevend. Tax legt uit waarom. 'We hebben de beveiligingsfunctionarissen als eerste getraind in het geven van de workshop aan de leidinggevend. Die leidinggevende geeft vervolgens de workshop aan zijn medewerkers, waarbij de beveiligingsfunctionaris op de achtergrond als steun en

toeverlaat fungeert. De verantwoordelijkheid voor het geven van de workshop ligt dus bij de leidinggevende, mede omdat we de verantwoordelijkheid voor veiligheid bij het lijnmanagement willen leggen. Zo draagt de leidinggevende uit dat hij er samen met zijn mensen verantwoordelijk voor is

en realiseer je dat het beleid door iedereen wordt gedragen.'

Sterkste schakel

Tax benadrukt dat deze campagne pas de eerste stap is in het bewustwordingsproces en dat het zaak is ervoor te zorgen dat het onderwerp steeds weer onder de aandacht wordt gebracht. 'We zijn er nu mee begonnen om er nooit meer mee te stoppen. En vergeet niet dat elke beveiligingsfunctionaris op zijn rechtbank ook al een eigen bewustwordingsprogramma draait, bijvoorbeeld door presentaties over beveiliging aan nieuwe medewerkers te geven. Daarbovenop komt nu dus dit centrale programma.'

Voor Tax is deze aanpak essentieel. 'De mensen moeten de sterkste schakel in de keten worden. Dat kan alleen door ze goed te informeren over wat integrale beveiliging inhoudt en waarom we het doen. De medewerkers moeten het vervolgens oppakken. Want we kunnen gebouwen en systemen nog zo dicht-timmeren, maar als de mensen niet meewerken dan ben je nergens.' «